

(א) לקמן ט: ד: י: ד: [וערכו]
(ב) א [שמות כא],
(ג) ד: כא: מיטב,

תורה אור השלם
1. כי יבצר איש שדה או
כרם ושלח את בעירו
ובער בשדה אחר מיטב
שדהו ומיטב כרמיו
ישלם: שמות כב ד
2. בעל הבור ישלם כסף
ישיב לבעליו ודמות ידוה
לו: שמות כא לד

הגהות הגר"א

[א] הו"פ ד"ה א"י ח"י ועד
מחלה היינו כ"י נ"ב
ורמזים מפרש כ"י
דמיון ממש וכן פורמא
טובא ממש:

מוסף רש"י

איכא למיפדך. כלומר
אפילו סבירא ליה כי
לא ילפינן הקדש מניה
דאיכא למיפדך מה לבעל
חוב שואל הדינך דלא
הוא לשלם בעדית, שכן
יפה כרחו בנוקין. שכן
יפה הכתוב כחו בנוקין
שעברו חייב בנוקין (גטין
סח). משלם נזק שלם.
ודיש רעו הכי, רעוה
הוא דמשלם חלי נזק.
אכל להקדש נזק שלם,
ולגבי הנזק הקדש דרש
הכי, לבעוה הוא דמחייב
אכל הקדש שהיוק פטור
(שם). אי הכי, דרש
כחין אוקמת ליה, מאי
דוחקין דלוקמת פלוגתא?
דרשא בשותף דנזק ומיך.
למה לנזק מן העדות
דקאמר ר"ע נמי מעדות
דנזק קאמר, דהא יצירות
דמזיק כ"י ישמעאל,
ואמנא לא פליג עליה אלא
בקי' להקדש, דר' ישמעאל
לא סבירא ליה דר"ש בן
מנסיא (שם). אם כן, דלא
פליג עליה דרשא, מאי
לא בא הכתוב. דקאמר,
דמשמע על לא נזק אלא
נזק (שם). ועוד, אי ר"ע
קולא קאמר לגבי מזיק
כתיב ישמעאל, מאי קל
והומו להקדש. דקאמר,
הואל וקולא הוא הכי מצי
למחרי קי' דמקלעין נמי
גבי הקדש (שם). תניא
בהדיא, לגבי עקיבה
דמזיק שיימין (שם).

ובעל חוב דינו צנינונים. במס' גיטין בפרק הנזקין (ד' מח:):
וכי סימא קפד ר"ע כו'. אפילו הכי לא גמרינן הקדש מניה דאיכא
למיפדך מה לנ"ב שכן יפה כחו בנוקין שההדינך הוא נזקל דהיוק
מן העדות: קאמר בהקדש שהורע כחו בנוקין. דלא שקיל נזק
מדי: דתניא ר"ע בן מנסיא כו'.

כריש פירקין דשור שנגח [לרבעה
ומחשה]: משלם נזק שלם. וקדריש
ליה לרעהו הכי שור של רעוה הוא
דכי הוי מוזיק תס לא משלם אלא חלי
נזק אכל אי מוזיק שור של הקדש
משלם מוזיק נזק שלם ואפילו תס
וקאמר ר"ע דשקל הקדש שיעור דמי
שורו מעדית קרקעות של מוזיק:
דלמא דכ"ע דנינוק שיימין. ולא
משלם ליה מוזיק אלא יצירות הואל
והוא כעדות דנינוק דמורה ר"ע לר'
ישמעאל דאמר מיטב שדוה של נזק
ועדות דקאמר ר"ע עדית דנינוק
קאמר ולא אחי לאפלוני עליה אלא
בהקדש: ופלוגא דר"ש בן מנסיא
ורבנן פליגי. דשמעיה ר"ע לרבי
ישמעאל דלא איירי אלא דהדינך
אכל בנוק הקדש פטור ליה ואחי
ר"ע לפלוני עליה: א"כ מאי לא נא
בהכח דמשמע דנקרא גופיה פליגי
דלא נא הכתוב להכי אלמא דהדינך
נמי פליגי: ועוד מאי קי' להקדש.
הואל ומן העדות דקאמר ר' עקיבא
אנינוק קאי ולאקולא אחא דיהיב ליה
מוזיק מוצירות מאי קי' להקדש
גרעיותא הוי ולר"ע יפה כחו דהקדש
בנוקין דאמר דאפילו הוי מוזיק תס
שקיל הקדש נזק שלם ונפקא ליה
מרתה: ועוד. תניא בהדיא דמן
העדות דקאמר ר"ע אמוזיק קאי:
ישיב כסף ישיב לבעליו דהוה ליה
למיכתב בעל הבור ישלם כסף לבעליו
ישיב דכתב רחמנא למה לי הואל
וכבר כתיב ישלם לרבות כל השבות:
מרתה. אי משלם ליה מוזיק נזק
מדעתו דלא אטרמיה לנזקו עליו
בב"ד שקיל סובין אכל אס אינו רואה
המוזיק לשלם נזק לנזק אלא בב"ד
דהיינו בעל כרחו אינו משלם אלא
כסף: דיקא נמי. דגבי מיטב כתיב

ישלם דמשמע ישלם בעל כרחו: ישולם. משמע על ידי אחרים דב"ד
יורדין לנכסיו דמוזיק אכל ישלם משמע נמי מדעתו: אלא אמר אביי.
לא משכחת חירוף להני קראי אלא כדמר כי האי גוונא דמרתא
רבה להך דתניא כו': מי שהיו לו שדות בסיס וברמים. שוה מאתים
וזתן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) מי שיש לו מאתים זוז לא יטול
לקט שכחה ופאה ומעשר עני דלאו עני הוא ונמא גזול עניים היו
לו מאתים זוז חקר דינר ונתנו לו שוה אלף זוז צבת אחת הרי
זה יטול וזה יש לו בסיס שדות וברמים שוה מאתים זוז אכל אינו
מואל למכור מאכילין אותו מעשר עני עד מחלה שוה מאה זוז
וקרקעו ימכור במאה זוז דטפי מפלגא לא זיילי לעולם והרי יש
לו מאתים זוז: והוי צב מר. והיינו רבה: אפילו טובא נמי ליספו
ליה. שהרי עכשיו אין שוה מאתים זוז ותנן (שם) היו לו
מאתים זוז חקר דינר אפילו נתנו לו שוה אלף זוז צבת אחת יטול:
אפילו

אמרת וכו' ועל מדת חסידות לא הוה פליגי רבנן וצלאו הכי נרין
בהם דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:
א"י דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי לא ריפא ליה. אף על גב שאינו מואל ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגזר לעצמו
ופשע דלא הוי ליה למיעל ולמיפד אלוזי אכל אס לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול לטול קודם שימכור בפחות
משוין ורב אלפס מפרש בעשיר ועד מחלה היינו [א] עד שימא שיקנה אותם לכל הפחות בחצי דמיהן וגרסינן בזה הכי אילמא
דויל ארעתא דכ"ע ודידיה נמי זל בהדיהו אפילו פורתא נמי לא יספד ליה פירוש אפילו הוולו כל כך שאפילו המחלה לא יתנו לו
לא יספד ליה כיון דול ארעתא דכ"ע ושוות מאתים זוז אף נפי הוול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספד ליה פ"י אפילו מואל

זרגל ולא נאדם המוזיק אלא צאומר הרי עלי מנה וכן משמע במתני'
דתנא [לקמן דף ט:]: נכסים שאין בהם מעילה ואכולהו אצות קאי ואפילו
אנוקין דאלס למאן דאמר מצוה זה אדם והא דאמר שמואל בהשאל
(ב"מ ד' ט:): כי יאכל פרט למזיק דלא משלם חומש ומשמע הא קרן
חייב היינו מדרבנן ונראה דשאר

נוקין דפטורי בהקדש גמרי דאמר
ומאלס ומכור דפטור צו פסולי
המוקדשים וכ"ש הקדש וא"ת הכי
ילפינן שן מכולהו מה לנן שיש הגאה
להיקה וי"ל דיותר ראו להחייב
אדם המוזיק בדיס ממזיק ע"י שילוח
בעירה וא"ת רעוה דכתב רחמנא
למה לי אלא מוזיק יאכל נפקא דא"י
במסכת מעילה (דף יט.) מקיש רחמנא
הקדש לתרומה מה תרומה כתיב כי
יאכל פרט למזיק אף הקדש כל מילי
דאכילה ומוזיק ליה פטור ולא דוקא
מידי דאכילה כדאימא תס וי"ל דאי
לאו דאשכחן דפטור מוזיק הקדש לא
הוה דרשינן מני יאכל פרט למזיק
אלא למעט חומש לחודיה ואע"ג דכי
יאכל בתרומה כתיב ושם חייב מוזיק
קרן דמזון דכחן הוא מ"מ מהאי
קרא דכי יאכל לא נפיק אלא מקרא
אחרניא דהוי כגזול חצירו ומוזיקו
ומיהו למ"ד [לקמן טו.] דאיכא כופר
זרגל לא אחיא מכל הני דמר לקרן
ואלס וצור דלא משלם כופר בפשע
ראשונה ולצני טרפון דאית ליה
(שם) כופר שלם צתס ינא:

ורב"י עקיבא סבר דה בר' שמעון.
תימא לעיל (דף ה.) כי מוקי
לה עדים זוממין כר"ע ליקאי אי ר"ע
לימני תרי גוויי שור שור דאזיק שור
דהדינך שור דאזיק שור דהקדש וי"ל
דבהקדש לא קמריי אף קשה כי נמי
סבר כר"ש לפרוך מה להדינך שכן
יפה כחו בנוקין אדם ולמאי דפי'
דלא דרשינן כי יאכל פרט למזיק
דלא משלם כלל אלא משום דכתיב
רעוה אחי שפיר אף קשה ולפרוך שכן
יפה כחו בנוקין צור: ועוד מאי
קי' דהקדש פירש הקוטנא הואל
ומן העדות דא"ר עקיבא אנינוק
קאי ולאקולא אחא דיהיב ליה מוזיק

מוצירות מאי קי' להקדש גרעיותא הוא וקשה לפי דאין זה גרעיותא
אלא חומרא דר"י פטור לגמרי מוזיק אח הבהקדש ור"ע מחייבו ג"ש
ולענין מיטב נמי חשיבות הוא דמשלם ממיטב דנינוק ולא מגורע
דנינוק ונראה לר"י דה"פ מאי קי' להקדש דלענין חיוצא מוזיק בהקדש
לא קאמר דהא מקרא דר"ש נפקא אלא לענין מיטב קאמר ולא
הוה לר"ע לאהדורי לרבי ישמעאל קי' להקדש כיון דרבי ישמעאל

היה מודה בכך אי לאו משום דפטור ליה לגמרי:
ישיב רבבות שוה כסף. בפ"ק דקדושין (דף טו. ח.) דרשינן נמי
הכי גבי עבד עברי ויש [שם] לריכוחא (ש"ס דף ג. בתוספות
ד"ה בפירוט): ישיב מדעתו משמע. וא"ת דבפרק הורוע
(פולין דף קל: ושם ד"ה תנא) ישלם בעל כרחו משמע דקאמר תנא תני
ישלם דברי ר' אליעזר ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן וי"ל דהתם
לא קאמר אלא דלא הוי מדת חסידות חייב ועוד אמר
ר"ת דה"ק תנא תני ישלם דברי רבי אליעזר ופליגי רבנן עליה ואת
לפרש התם כן: ב"י שהיו לו בתים ב' לא מיירי צתסם שדר

זאת דהא תנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אין מחייבין אותו למכור ביתו וכלי תשמישו:
א"י דאייקור ארעתא אפילו פורתא נמי לא ריפא ליה. אף על גב שאינו מואל ליתן עליהם מאתים זוז לא יטול כלל לפי שגזר לעצמו
ופשע דלא הוי ליה למיעל ולמיפד אלוזי אכל אס לא פשע אפילו שוות יותר ממאתים זוז יכול לטול קודם שימכור בפחות
משוין ורב אלפס מפרש בעשיר ועד מחלה היינו [א] עד שימא שיקנה אותם לכל הפחות בחצי דמיהן וגרסינן בזה הכי אילמא
דויל ארעתא דכ"ע ודידיה נמי זל בהדיהו אפילו פורתא נמי לא יספד ליה פירוש אפילו הוולו כל כך שאפילו המחלה לא יתנו לו
לא יספד ליה כיון דול ארעתא דכ"ע ושוות מאתים זוז אף נפי הוול אלא דאייקור כ"ע אפילו טובא נמי ליספד ליה פ"י אפילו מואל

נא א מ"י פ"ט מהל'
מלוה ולוה הלכה א'
סמן עשין לד טו"ע ח"מ
ס"י קב סעיף א':
גב ב מ"י פ"ח מהל' מקי
ממון הלכה ב ופ"ח
הלכה י סמן עשין סו טור
ש"ע ח"מ ס"י שפט סעיף
ב וס"י מ"ט סעיף א':
גב ג מ"י פ"ח מהל' סו
ממון ע"מ הלכה טו
טו"ע י"ד ס"י רגל סעיף
ג:

רבינו חננאל

ר' עקיבא אמר לא בא
הכתי' אלא לגבות לנזיקין
מן העדות וקל וחומר
להקדש. דסבר ליה כו'
שמעו בן מנסיא. רמי
ליה אביי לרבא, לר'
עקיבא דקתני מיטב שדהו
שלמזיק, והתניא כסף
ישיב לבעליו לרבות שוה
כסף. פי' ישיב כל מה
משלם המזיק השבה
היא. דבריהו תלה רחמי'
דכתי' ישיב. ופריך אם
בא המזיק לשלם מעצמו,
כל מה שירצה משלם.
ואם דוחה מלשלם וביד'
גובין ומצויין ממנו, אין
גובין אלא מיטב. ודייק
ר"מ עולא מרבתי' ישלם
ש"מ על כרחו. ואקשו
עליה מי כתיב ישלם,
ארבעה ישלם מדעתו
משמע פי' מאכילין אותו
מעשר עני עד מחצה,
אם הוולו נכסיו משום
דרחיק לוביני מאכילין
אותו מעשר עני עד שיעור
חצי נכסיו שביקש למכור
שאין דרך דלול יתר מיכן.